

STRATEGIJA ODRŽIVOG TURIZMA 2024.-2028.

MEDVEDNICA
Park prirode
Nature Park

EUROPARC
Sustainable Tourism
in Protected Areas

Javna ustanova Park prirode Medvednica

ZAGREB, 2024.

Organizacija i sudionici

Odgovorna osoba:

dr. sc. Marina Popijač, ravnateljica

Planerski tim (Javna ustanova Park prirode Medvednica):

Tajana Ban Ćurić, dipl. ing. geol.

Martina Jurjević Varga, dipl. ing. šum.

Martina Belović Kelemen, dipl. ing. šum.

Stručni suradnici (Javna ustanova Park prirode Medvednica):

Andrea Kostelić, prof. geogr.

Denis Kovačić, mag. geogr.

Sandra Wolf Kramarić, dipl. ing. šum.

Ana Hodak, mag.oec.

Sadržaj

Uvod	4
Osnovne informacije	4
Geografski položaj	5
Prostorna podjela	6
Klima	6
Prirodne vrijednosti	7
Povijesne i kulturne vrijednosti Parka prirode Medvednica	8
Dionici	10
Turizam, infrastruktura i posjetitelji	10
Posjetitelji	13
Prometne povezanosti	14
SWOT analiza	16
SNAGE	16
SLABOSTI	16
PRILIKE	17
PRIJETNJE	17
STRATEGIJA	18
Trenutačno stanje	18
Uloga Javne ustanove Park prirode Medvednica	19
Akcijski plan (aktivnosti, odgovorni partneri, troškovi)	21
Literatura	32

Popis kratica

(APPRRR) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
(AZO) Agencija za zaštitu okoliša
(DGU) Državna geodetska uprava
(FZOEU) Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
(DIRH) Državni inspektorat Republike Hrvatske
(DVD) Dobrovoljno vatrogasno društvo
(DZZP) Državni zavod za zaštitu prirode
(ECST) Europska povelja o održivom turizmu
(GIS) Geografski informacijski sustav
(HAOP) Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
(HC) Hrvatske ceste
(HGSS) Hrvatska gorska služba spašavanja
(HPS) Hrvatski planinarski savez
(HŠ) Hrvatske šume d.o.o.
(HV) Hrvatske vode d.o.o.
(JLS) Jedinice lokalne samouprave
(JU) Javna ustanova
(MINGOR) Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
(NN) Narodne novine
(NVO) Nevladine organizacije
(OPG) Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
(PPM) Park prirode Medvednica
(JU PPM) Javna ustanova Park prirode Medvednica
(POVS) Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove
(RGN) Rudarsko-naftno-geološki fakultet
(TV) Televizija
(USO) Upravljanje sportskim objektima
(ZET) Zagrebački električni tramvaj
(ŽC) Županijska cesta

Popis slika

Slika 1. Ekološka mreža HR2000583 Medvednica 18.530 ha (izvor -
<http://www.biportal.hr/gis/>) 5
Slika 2. Posjetiteljska infrastruktura u Parku 13

Popis tablica

Tablica 1. Popis infrastrukture u Parku 12
Tablica 2. Tablični prikaz aktivnosti 30

Uvod

Park prirode Medvednica (u daljnjem tekstu: Park) nositelj je certifikata Europske povelje o održivom turizmu (ECST, EUROPARC) za razdoblje od 2014. do 2024. godine.

Park se nalazi u neposrednoj blizini hrvatske metropole te je okružen područjem u kojem živi više od četvrtine ukupnog stanovništva Hrvatske. Takav položaj uzrokuje sve veće potrebe za ekosustavnim uslugama, što ujedno stvara i različite pritiske na prostor Parka.

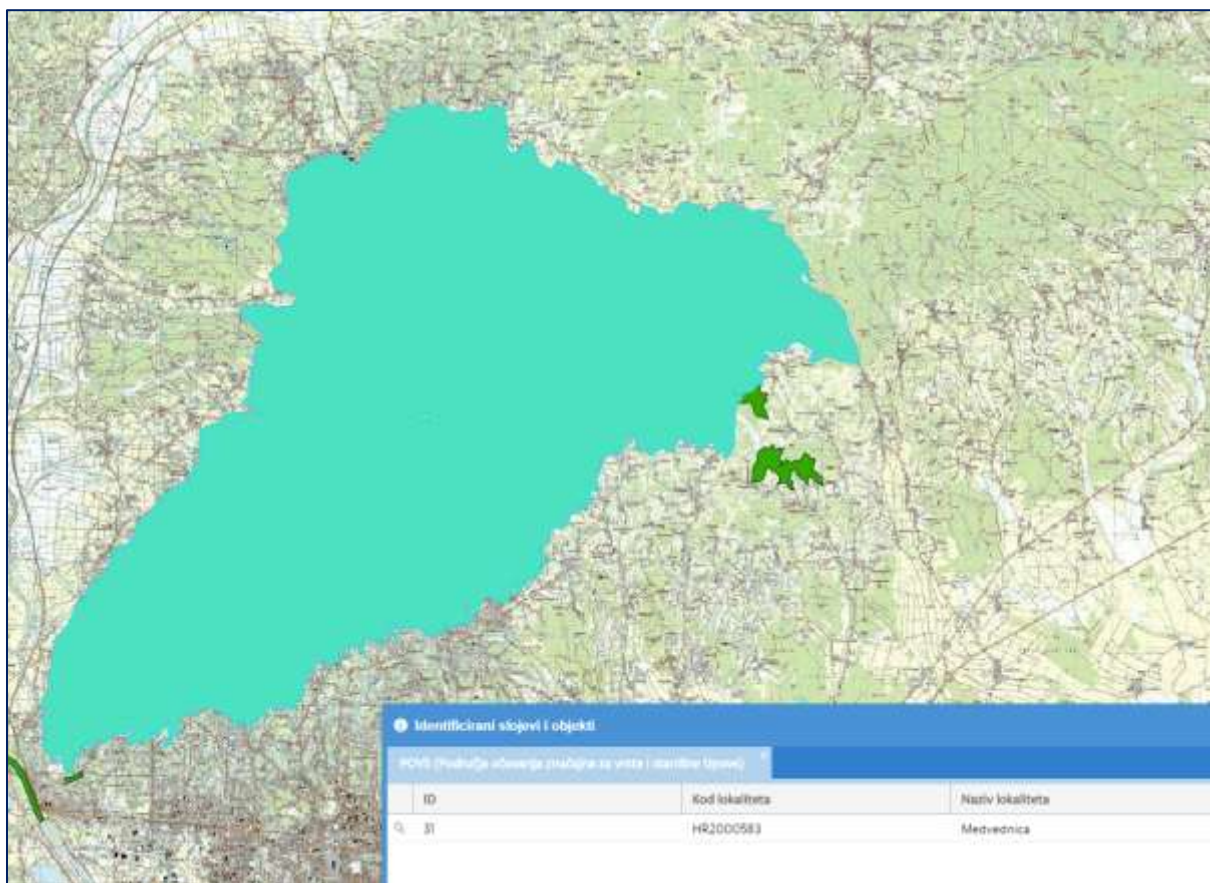
Upravljanje Parkom povjereno je Javnoj ustanovi Park prirode Medvednica (u daljnjem tekstu: Javna ustanova), sukladno Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19). Razvoj i upravljanje turizmom, u skladu s propisima koji vrijede za zaštićena područja te u interesu svih dionika, potaknuli su osnivanje Foruma dionika u skladu s načelima ECST certifikata za održivi turizam.

Primarne aktivnosti Javne ustanove usmjerene su na zaštitu i očuvanje prirode, no istodobno se kontinuirano razvijaju i programi praćenja stanja okoliša kako bi se mjerili učinci pritisaka i prijetnji koje uzrokuju aktivnosti dionika, posjetitelja te sve izraženije promjene vremenskih uvjeta.

Na području Parka djeluje velik broj dionika s različitim interesima, koje nije uvijek jednostavno uskladiti. Poteškoće i izazovi rješavaju se na sastancima Foruma, na kojima dionici aktivno i otvoreno iznose svoja stajališta i prijedloge.

Osnovne informacije

Javna ustanova upravlja područjem POVS HR2000583 Medvednica sukladno Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19, 119/23). Ovo područje obuhvaća ukupno 18.530 ha. Granice ekološke mreže u potpunosti obuhvaćaju područje Parka te dio Grada Donje Stubice (proširenje za dodatnih 592 ha) (Slika 1).

Slika 1. Ekološka mreža HR2000583 Medvednica 18.530 ha (izvor - <http://www.bioportal.hr/gis/>)

Trenutno Javna ustanova zapošljava 21 djelatnika raspoređenih u pet odjela i ured ravnatelj.

Forum dionika osnovan je u lipnju 2013. godine, a njegovo djelovanje temelji se na načelima povjerenja, odgovornosti i dogovornog odlučivanja, s ciljem postizanja zajedničkog zadovoljstva svih sudionika. Forum se sastaje prema potrebi, ovisno o temama koje je potrebno raspraviti, a komunikacija se odvija putem sastanaka, radionica, e-maila i telefonskih konzultacija.

Geografski položaj

Prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, unutar granica Parka živi 7.417 stanovnika (Prostorni plan Parka prirode Medvednica, Institut za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2014.)¹

Najveći dio Parka (17.938 ha) nalazi se u području Grada Zagreba (7.305 ha ili 40,7%), zatim slijedi područje Zagorja/Stubice s oko 5.941 ha (30,6%), Bistre s 4.303 ha (22,5%) te Seseveta s 1.109 ha (6,2%).

¹ Prostorni plan Parka prirode Medvednica <https://mgjpu.gov.hr/prostorno-uredjenje-3335/prostorni-planovi-8193/prostorni-planovi-drzavne-razine/prostorni-planovi-parkova-prirode/prostorni-plan-pp-medvednica/3393>

Medvednica se prostire kroz tri županije – Grad Zagreb, Zagrebačku županiju i Krapinsko-zagorsku županiju – i čini jedinstveni prirodni kompleks koji se uzdiže između riječnih dolina Save, Krapine i Lonje.

Područje Parka karakteriziraju dva krajobrazna tipa:

- šumski kompleks i
- ulazna zona s naseljima i otvorenim prostorima.

Mnogobrojni potoci s duboko usječenim dolinama, kao i pojave krša (strme litice, ponikve, jame, pećine), doprinose iznimnoj krajobraznoj i stanišnoj raznolikosti. Ulazna zona zadržala je obilježja tipičnog prigorskog i zagorskog krajolika, u kojem se isprepliću urbana i ruralna naselja s poljoprivrednim površinama (voćnjaci, vinogradi, oranice) i šumarcima. Tradicionalni izgled ruralnih naselja sačuvan je uglavnom na sjevernim padinama, posebice u stubičkom području.

Medvednica ima iznimno značenje za Grad Zagreb – ekološko (zaštita od erozije tla, sprječavanje bujica, utjecaj na mikroklimu, kvalitetu zraka i voda), estetsko, rekreacijsko i turističko (Prostorni plan, 2014.).

Prostorna podjela

Upravljanje Parkom temelji se na Planu upravljanja i Prostornom planu područja posebnih obilježja Parka prirode Medvednica (NN 89/14).

Sukladno navedenom Planu, Park je radi očuvanja prirodnih vrijednosti, razine zaštite i načina korištenja podijeljen na sljedeće upravljačke zone i podzone:

I. Zona stroge zaštite

II. Zona usmjerene zaštite

II.a. Posebni rezervati šumske vegetacije

II.b. Šumski kompleksi

II.c. Zona zaštite i istraživanja

II.d. Vršna zona

III. Zona korištenja

III.a. Zona posjetiteljske infrastrukture

III.b. Zona naselja

III.c. Eksploatacijska polja (kamenolomi)

III.d. Skijalište

Klima

U usporedbi s okolnim nizinskim područjima, Medvednica ima obilježja „klimatskog otoka“ – s većim količinama oborina, nižim temperaturama, duljim trajanjem i većom količinom snježnog pokrivača te gotovo 100 sunčanih sati više nego Zagreb.

Temperatura zraka na Medvednici u prosjeku opada za 0,5 °C svakih 100 metara nadmorske visine.

Prirodne vrijednosti

Najveća prirodna vrijednost Medvednice jest velika bioraznolikost.

Šume predstavljaju osnovni prirodni fenomen Parka i zauzimaju oko 81 % ukupne površine. Na području Parka nalazi se osam posebnih rezervata šumske vegetacije, proglašeni još 1963. godine zbog iznimno vrijednih šumskih zajednica. Cijeli Park ujedno je dio ekološke mreže Natura 2000 – područje HR2000583 Medvednica.

Na području Parka zabilježeno je 12 različitih šumskih zajednica, koje su rasprostranjene ovisno o nadmorskoj visini, nagibu i reljefnim značajkama terena.

Oko 50 % šumskih staništa čine državne šume, kojima upravlja Hrvatske šume d.o.o., dok su preostalih 50 % privatne šume u vlasništvu pojedinaca. U većini privatnih šuma ne provode se gospodarske aktivnosti te su uglavnom prepuštene prirodnim procesima.

Iako šume prevladavaju, ostala staništa poput livada, travnjaka, podzemnih staništa, voćnjaka, vinograda i ruralnih područja također imaju značajnu ekološku ulogu.

Medvednica obiluje vodenim staništima – ima oko 70 potoka, 200 izvora te brojne stalne i povremene bare. Ti su ekosustavi ugroženi ljudskim djelovanjem, osobito problemima odvodnje otpadnih voda, kanalizacijom i gradnjom retencija.

Geološka građa Medvednice iznimno je složena. Na prostoru planine nalaze se stijene koje vremenski obuhvaćaju razdoblje od paleozoika (prije oko 440 milijuna godina) do kvartara, što Medvednicu čini područjem s najstarijim stijenama u okolici Zagreba.

Zastupljene su sve genetske vrste stijena – magmatske, sedimentne i metamorfne.

Na području Parka evidentirano je oko 30 speleoloških objekata, koji su uglavnom zatvoreni za javnost, ali imaju veliku važnost kao podzemna staništa. Iznimka je špilja Veternica, turistički lokalitet zaštićen kao geomorfološki spomenik prirode od 1979. godine.

Zbog složene geološke građe, Medvednica je bogata i rudnim ležištima – srebro, olovo, cink (poznati Rudnik Zrinski dio je posjetiteljske infrastrukture), te željezo i bakar. Također su zabilježena nalazišta ugljena, soli, a u literaturi se spominje i zlato (Marković, 2002.).

Područje Medvednice podložno je seizmičkoj aktivnosti – potresi na južnim i sjevernim padinama nisu rijetkost. Najjači zabilježeni potres iz 1880. godine imao je žarište u blizini sela Kašina i Planina.

Travnjačka staništa danas su ponajviše ugrožena sukcesijom, odnosno postupnim zarastanjem. Ipak, suhi kontinentalni travnjaci na rubovima šuma predstavljaju značajna žarišta bioraznolikosti jer su staništa brojnih rijetkih i ugroženih biljnih i gljivljih vrsta. Iako zauzimaju mali dio površine Parka, imaju ključnu ulogu u očuvanju raznolikosti.

Zbog raznolikih staništa (šume, šikare, livade, planinski potoci itd.) i visinske raščlanjenosti, fauna Medvednice izrazito je bogata.

Najčešće vrste sisavaca su srna, divlja svinja, lisica, jazavac, kuna, lasica, divlja mačka, zec, vjeverica i mnoge druge vrste sitnih sisavaca (glodavci i kukcojedi). Posebno je zanimljivo da je na Medvednici zabilježeno čak 25 vrsta šišmiša – neki žive u špiljama, a drugi u šumskim staništima, pa njihovo preživljavanje izravno ovisi o očuvanosti šuma. Upravo zbog prisutnosti osam vrsta šišmiša, Medvednica je uključena u ekološku mrežu Natura 2000.

Ornitofauna Parka broji 96 vrsta ptica šumskih staništa. Među njima su brojne pjevice, djetlići, grabljivice i sove. Istraživanje iz 2019. godine pokazalo je da je 27 vrsta usko vezano uz šumska staništa, 5 uz rubne i prijelazne zone, dok je samo jedna vrsta neovisna o šumama.

Na području Parka opisane su i 43 vrste šumskih kukaca (Božić, 2019).

Od vodozemaca i gmazova posebno se ističe žuti mukač (*Bombina variegata*), ciljna vrsta ekološke mreže Natura 2000, čije se stanje prati u sklopu nacionalnog monitoringa.

U 13 istraženih potoka zabilježeno je osam autohtonih i tri alohtone vrste riba (kalifornijska pastrva, babuška i šaran).

Strogo zaštićena vrsta je potočna mrena (*Barbus balcanicus*), također ciljna vrsta mreže Natura 2000. Zaštićene vrste su i plotica (*Alburnoides bipunctatus*), klen (*Gobio obtusirostris*), europski glavočić (*Cottus gobio*) i potočna pastrva (*Salmo trutta*).

Od beskralježnjaka posebnu skupinu čine leptiri, među kojima su Natura 2000 vrste *Lycaena dispar*, *Phengaris arion*, *Euphydryas aurinia* i *Leptidea morsei*.

Na Medvednici je do sada zabilježeno 435 vrsta danjih leptira, od kojih je 388 po prvi put pronađeno upravo na ovom području. Popis noćnih leptira broji 457 vrsta (Koren, 2019.).

Bogata fauna tvrdokrilaca (Coleoptera) pokazatelj je očuvanosti i kvalitete staništa te općeg stanja ekosustava. U istraživanjima šumskih zajednica zabilježene su 43 vrste trčaka (Carabidae) i 13 drugih vrsta kornjaša, uključujući Natura 2000 vrste: jelenak (*Lucanus cervus*), alpska strizibuba (*Rosalia alpina*), mirišljavi samotar (*Osmoderma eremita*) i velika hrastova strizibuba (*Morimus funereus*).

Istraživanja potoka otkrila su i bogatstvo vodenih beskralježnjaka – jednodnevki (Ephemeroptera), rakova (Crustacea), oblića (Oligochaeta), tulara (Trichoptera) i vodencvjetova (Plecoptera).

U nekim potocima pronađene su i endemske vrste člankonožaca, među kojima je posebno značajan potočni rak (*Austropotamobius torrentium*), vrsta iz Priloga II. Direktive o staništima EU.

U špiljskim staništima pronađeni su i endemski puževi te 56 vrsta podzemnih beskralježnjaka, identificiranih analizom materijala prikupljenog u špilji Veternici.

Kao dio mreže Natura 2000, Park prirode Medvednica ima 22 ciljne vrste i 8 stanišnih tipova propisanih Uredbom o POVS području HR2000583 Medvednica.

Jedan od najvećih izazova u Parku predstavlja širenje invazivnih i alohtonih vrsta.

One ugrožavaju autohtonu floru i faunu, narušavaju prirodne ekosustave, a neke čak predstavljaju i opasnost za ljudsko zdravlje (npr. ambrozija – *Ambrosia artemisiifolia*). Zbog velikog broja posjetitelja, Javna ustanova redovito organizira akcije uklanjanja invazivnih vrsta kako bi se očuvalo zdravlje ljudi i bioraznolikost Parka.

Povijesne i kulturne vrijednosti Parka prirode Medvednica

Prirodne i kulturno-povijesne vrijednosti Medvednice su neraskidivo povezane.

Bogata arheološka nalazišta i brojni povijesni tragovi svjedoče o dugotrajnoj prisutnosti čovjeka na ovom području – od prapovijesti do srednjeg vijeka i novijeg doba.

Do danas je na području Parka zabilježeno više od 20 arheoloških lokaliteta, a materijalni nalazi potječu od pretpovijesnih vremena pa sve do kasnog srednjeg vijeka. Ukupno je evidentirano više od 20 registriranih kulturnih dobara, što potvrđuje bogatu kulturnu baštinu ovoga područja.

Prema Studiji zaštite kulturnih dobara (Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Grada Zagreba, 2003.), izrađenoj kao podloga za Prostorni plan Parka, prepoznati su brojni elementi kulturno-povijesnog identiteta koji su vrijedni očuvanja. Iako neka dobra nemaju formalni status zaštićenih kulturnih dobara, upisana su kao vrijedne sastavnice kulturne baštine Medvednice.

Najstariji dokazi o ljudskoj prisutnosti pronađeni su u špilji Veternici, gdje su otkriveni brojni kameni artefakti koje su izrađivali i koristili neandertalci musterijenske kulture u paleolitikumu (oko 43.000 godina pr. Kr.).

Predmeti iz mlađeg kamenog doba pronađeni su i na drugim lokalitetima – u Vidovcu, na Kraljevom vrhu, u Stubici i blizini Marije Bistrice.

Najpoznatiji nalaz iz brončanog doba je brončana sjekira (tzv. „celt“) pronađena na Medvedgradu, koja datira iz 12.–11. stoljeća pr. Kr.

Područje Medvednice, kao i cijela središnja Hrvatska, bilo je u sastavu Rimskog Carstva od 1. do 5. stoljeća.

Rimljani su na Medvednici koristili kamen za gradnju svojih naselja, pa su zabilježena barem četiri rimska kamenoloma: Bizek, Vrapče, Črna voda kod Markuševca i Čučerje.

U tim kamenolomima pronađeni su oltari posvećeni rimskim božanstvima Jupiteru, Silvanu i Herkulu.

U špilji Veternici pronađeni su i novčići careva Valentinijana II., Gracijana i Teodozija I. iz 4. stoljeća, što potvrđuje da su Rimljani koristili prirodna skloništa na Medvednici.

Prema povijesnim izvorima, naziv Medvednica prvi se put spominje 1145. godine u Zlatnoj buli kralja Bele III.

Kralj Bela IV. kasnije je 1242. godine Zlatnom bulom stanovnicima Gradeca darovao šumske posjede na Medvednici, a kralj Ludovik 1345. godine dopustio je vađenje soli na potoku Slani potok.

13. stoljeće obilježili su napadi konjaničkih hordi s istoka, zbog čega se stanovništvo povlačilo i gradilo utvrde na nepristupačnim dijelovima planine.

U to su vrijeme podignuti Medvedgrad u središnjem dijelu, Susedgrad na zapadu i Zelingrad na krajnjem istoku planine. Taj sustav utvrda kasnije je služio i kao obrana od prodora Osmanlija.

U srednjem vijeku život se odvijao oko plemićkih gradova-utvrda (Medvedgrad, Susedgrad-Stubički posjedi) te u okolnim selima. Naselja su se formirala na padinama Medvednice, uglavnom uz crkve i župe – mnoga od njih i danas postoje: Čučerje, Donja Stubica, Marija Bistrica, Bistra, Vrapče, Mikulić, Podsused, Markuševac, Vidovec, Bidrovec.

Stanovnici su obrađivali polja i vinograde, iskorištavali šume te radili u kamenolomima i rudnicima, često za potrebe svojih plemićkih gospodara.

Nakon prestanka turske opasnosti mijenja se način života na ovom području.

Na padinama Medvednice niču kurije, dvorci i ladanjske vile s uređenim parkovima – primjerice dvorac Kulmer u Šestinama, kurija Pongratz u Mikulićima, kurija Janković u Gornjem Stenjevcu, dvorac Oršić u Gornjoj Bistri, dvorac Golubovec, dvorac Oršić u Gornjoj Stubici, kurija Ružić u Vugrovcu i mnogi drugi.

Isprva su to bila skromna ladanja, no s vremenom postaju raskošna središta gospodarskog, društvenog i kulturnog života.

Već sredinom 19. stoljeća, Medvednica postaje popularno izletišta i rekreacijsko područje za stanovnike Zagreba.

Godine 1870. na najvišem vrhu planine izgrađena je drvena piramida, prva planinarska građevina u povijesti hrvatskog planinarstva.

Ubrzo se uspostavlja mreža planinarskih staza i domova, a krajem 19. stoljeća gradi se Sljemenska cesta.

Već 1934. godine obnovljena je prva skakaonica, a 1935. izgrađen je hotel Tomislavov dom (nakon što je prethodni izgorio u požaru 1934.).

Nakon Drugog svjetskog rata, uređuju se skijaške staze (poznati Crveni spust 1946.) te gradi vučnica na Panjevini, a 1963. puštena je u rad žičara od Tunela do vrha.

Tako Medvednica postaje važan sportsko-rekreacijski centar Zagreba.

Stara žičara prestala je s radom 2007., a nova žičara, koja povezuje Gračansko Dolje sa Sljemenom, ponovno je puštena u promet 2022. godine.

Dionici

Park koriste mnogi dionici s različitim interesima. Partnerstvo i međusobno razumijevanje, kao i suradnja s ciljem zaštite prirode, okoliša, prirodne i kulturne baštine, ključni su za upravljanje mnogim različitim subjektima i njihovo učinkovito djelovanje na relativno malom području.

Prilikom izrade prve Strategije održivog turizma 2013. godine, uspostavljen je Forum dionika, a prethodna suradnja podignuta je na višu razinu.

Budući da je Park okružen s više od milijun stanovnika, u njemu i oko njega odvija se niz aktivnosti. Stoga je Javna ustanova prepoznala vrijednost ECST-a i njegovih načela, kao i doprinos svakog člana Foruma u upravljanju i razvoju održivog turizma u ovom zaštićenom području. Zajedničko upravljanje, uz brigu o turističkim pritiscima na prirodu, pokazuje koristi za sve dionike, kako u ekonomskim dobicima, tako i u većoj društvenoj vrijednosti područja.

Preostali izazovi još uvijek se odnose na imovinsko-pravne odnose, koji utječu na realizaciju infrastrukturnih planova. Mnoge aktivnosti i izazove Javna ustanova ne može riješiti samostalno jer nisu u njezinoj nadležnosti.

Turizam, infrastruktura i posjetitelji

Turizam na Medvednici počeo se razvijati u drugoj polovici 19. stoljeća s promjenom životnog stila (širenje Zagreba, industrijalizacija), kada je Medvednica postala odredište za mnoge posjetitelje koji su bježali od gradskog užurbanog života.

Uz porast broja posjetitelja razvijala se i posjetiteljska infrastruktura: planinarske staze, planinarski domovi, hoteli i ugostiteljski objekti, skloništa, ceste, a osnovane su i različite organizacije i udruge.

Korisnici/posjetitelji Parka su sportaši, planinari, rekreativci, ljubitelji piknika i turisti iz cijelog svijeta. Prema rezultatima Istraživanja strukture i stavova posjetitelja Parka prirode Medvednica provedenog kroz godine, glavni motivi dolaska u Park su boravak u prirodi i kontakt s prirodom, druženje s obitelji i prijateljima, te rekreacija, edukacija i slično. Današnji posjetitelji zahtijevaju dodatne sadržaje, unatoč očuvanoj bogatoj flori i fauni, te temeljnom fenomenu šumi čije zajednice pokrivaju 81% Parka

Javna ustanova upravlja zaštićenim područjem već dvadeset godina, štiteći i ističući vrijednosti Medvednice. Poseban naglasak stavlja na posjetiteljsku infrastrukturu. Kontinuirano radi na sustavu upravljanja posjetiteljima kroz unapređenje turističkih sadržaja i različitih interpretativnih usluga za posjetitelje. To uključuje postavljanje odmorišta, edukativnih staza, edukativnih i interpretativnih panela, izradu brošura i letaka o vrijednostima Parka te niz edukativnih programa. Istovremeno, Javna ustanova značajan dio svojih aktivnosti posvećuje promociji i edukaciji o prirodnim i kulturnim vrijednostima Medvednice. Tijekom posljednjih deset godina uspostavljen je sustav upravljanja posjetiteljima.

Danas Javna ustanova upravlja trima glavnim turističkim atrakcijama: špiljom Veternicom – geomorfološkim spomenikom prirode, te dva kulturna dobra Republike Hrvatske: Rudnikom Zrinski i utvrdom Medvedgrad. Sustav upravljanja posjetiteljima obuhvaća i cijelu mrežu različitih staza (nekoliko tematskih edukativnih staza, 150 km biciklističkih staza, 1 hodočasničku stazu, 70 planinarskih staza i prvu hrvatsku stazu za osobe s invaliditetom) (Tablica 1). Postoji i Enduro biciklistička staza, kojom upravlja biciklistički klub "Opušteno".

Table 1 Popis infrastrukture u Parku

Naziv	Površina / Duljina	Namjena
Medvedgrad posjetiteljski centar –	1.435,25 m ²	Posjeti, edukacija
Rudnik Zrinski	1,2 ha	Posjeti, edukacija
Špilja Veternica	Duljina: 7.100 m, turistički dio: 380 m	Posjeti, edukacija
Informacijski centar Bliznec	12 m ²	Posjeti, edukacija
Nadzorne postaje	12 m ²	Općinska uprava
Miroslavec – edukativna staza	Duljina staze: 2,7 km	Rekreacija, edukacija
Šumska staza Bliznec	Duljina staze: 800 m	Edukacija, staza za osobe s invaliditetom
Bistra – edukativna staza	Duljina staze: 12,5 km	Planinarenje, edukacija
Sopot – edukativna staza do vodopada	Duljina staze: 3,7 km	Rekreacija, edukacija
Kameni svati – edukativna staza	Duljina staze: 2,8 km	Planinarenje, edukacija
Planinski zrcalo edukativna staza –	Duljina staze: 900 m	Rekreacija, edukacija
Horvatove stube edukativna staza –	1,2 ha	Posjeti, edukacija
9 biciklističkih staza	150 km	Rekreacija
Marijanska hodočasnička staza	Duljina staze: 50 km	Hodočašće, planinarenje, rekreacija
Geološki stupovi – 2 komada (Bliznec i Bistra)	1 x 3 m	Edukacija

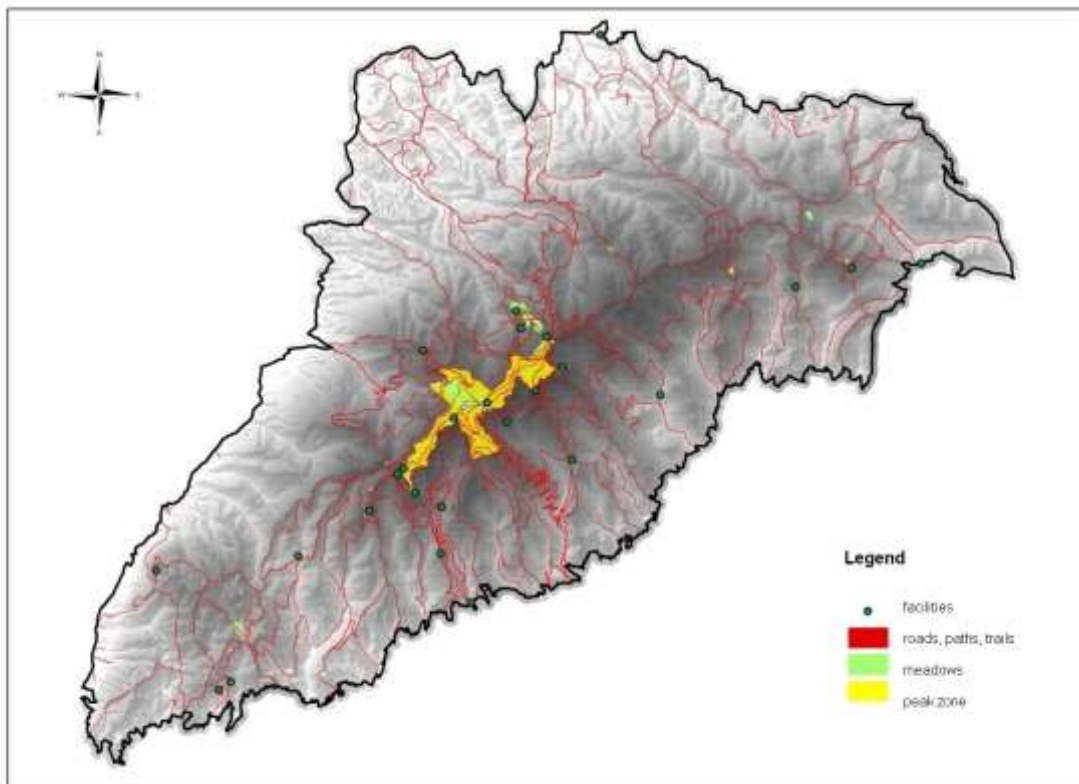
Kako se broj posjetitelja u Parku iz godine u godinu povećava, trebala bi se proporcionalno povećavati i svijest o važnosti njegove zaštite. Iz tog je razloga Park paralelno uspostavio praćenje turističkog utjecaja na sve prirodne sastavnice, kao i kontinuiranu analizu strukture posjetitelja i njihovih stavova.

Iako Medvednicu većinom posjećuju domaći gosti čiji su motivi odmor i rekreacija, trenutačni svjetski trendovi, prisutni i u Hrvatskoj, pokazuju sve veću brigu za zdravlje koja zahtijeva aktivan boravak u prirodi. Tako Medvednica postaje zanimljiva destinacija. Današnji posjetitelji imaju veće zahtjeve — trebaju i traže više, u smislu usluga i sadržaja. Uz očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti, interpretacija je način za povećanje zadovoljstva turista. Dobro isplaniranom interpretacijom moguće je povećati javnu svijest o potrebi zaštite i temeljnim vrijednostima Parka, podržati Javnu ustanovu u upravljanju te uključiti volontere u rad, pa čak i dobiti političku podršku u sektoru.

Točan broj posjetitelja nije moguće utvrditi jer se ne naplaćuje ulaz; bilježe se samo posjeti raznim programima i prodane ulaznice za turističke atrakcije. Broj se nadopunjuje podacima dobivenima s brojila prometa (cestovnog i pješačkog) te procjenama broja posjetitelja raznim događanjima u Parku. Brojila prometa postavljena su radi praćenja broja vozila.

Zagreb se posljednjih godina razvio kao turistička destinacija, što Medvednicu čini privlačnom posjetiteljima zbog njezine blizine gradu. Trendovi u razvoju turističkih proizvoda podupiru razvoj zdravstvenog turizma, biciklizma, avanturističkih sportova, kulturnog i poslovnog turizma. Zdravstveni turizam uključuje osobnu brigu o zdravlju i općoj dobrobiti, što obuhvaća i boravak na otvorenom, sport i rekreaciju.

Slijedom rasta kulturnog turizma treba istaknuti srednjovjekovnu utvrdu, danas Posjetiteljski centar Medvedgrad.

Slika 2. Posjetiteljska infrastruktura u Parku

Posjetitelji

Javna ustanova kontinuirano istražuje stavove i navike posjetitelja putem raznih upitnika i anketa. Od 2009. do 2023. proveli smo nekoliko istraživanja o stavovima i navikama posjetitelja te ispitivali njihovo poznavanje ekosustavnih usluga i razinu javne svijesti o zaštiti prirode.

Ovo su glavni zaključci svih dosadašnjih istraživanja:

- Medvednicu najvećim dijelom posjećuju domaći posjetitelji, stanovnici neposredne okolice Parka (80%).
- 43% posjetitelja pripada dobnoj skupini od 31 do 45 godina, 36% ih je u dobi od 18 do 30 godina, 16% u dobi od 40 do 60 godina, a 5% je starije od 60 godina; većinom su visokoobrazovani (41%) i zaposleni (70%).

- Većina posjetitelja dolazi u Park vikendom (70%), nekoliko puta godišnje (25%), dok je 5% posjetitelja navelo da su prvi put u Parku.
- Posjetitelji najčešće dolaze u Park s prijateljima (50%) i obitelji (34%), a 16% dolazi samostalno.
- Glavni motivi dolaska su boravak u prirodi (40%), druženje s obitelji i prijateljima te odmor (25%), rekreacija (30%), ostalo (5%).
- 35% posjetitelja informacije o Parku dobiva iz neslužbenih izvora (preporuke prijatelja i rodbine ili navika posjećivanja Parka), dok službeni izvori – internet (50%), članci u časopisima i novinama te radio i TV (15%) – čine ostatak.
- 80% posjetitelja zadržava se u Parku pola dana, a gotovo četvrtina provede u Parku cijeli dan.
- Tri najposjećenija lokaliteta su TV toranj, Puntijarka i Grafičar.
- 40% posjetitelja dolazi osobnim vozilima, a samo 10% žičarom; kao motiv za korištenje žičare umjesto automobila navode nižu cijenu karte ili besplatno parkiralište u podnožju.
- Većina posjetitelja zadovoljna je ponudom u Parku, ali neki žele nove sadržaje poput adrenalinskog parka, bike-parka, dječjeg igrališta ili javnog WC-a.
- 60% posjetitelja zadovoljno je signalizacijom u Parku.
- 40% ispitanika spremno je platiti hipotetsku ulaznicu srednje izračunate vrijednosti od 1,5 EUR.
- 69% ispitanika ne poznaje pojam ekosustavnih usluga, dok je 31% upoznato s njim.
- Gotovo svi posjetitelji znaju da Medvednica mora biti zaštićena.
- Ispitanici su kao najznačajnije i najprepoznatljivije pritiske na prirodne vrijednosti naveli – izgradnju (70%), promet (80%) i otpad (30%).
- 75% ispitanika smatra da automobili imaju srednje do velik negativan utjecaj.
- Većina posjetitelja misli da Parkom upravlja Grad Zagreb ili Hrvatske šume d.o.o., dok je samo manji dio ispitanika (12%) odgovorio Javna ustanova.

Prometne povezanosti

Park je vrlo dobro dostupan. Kroz Park prolazi županijska cesta Ž 1049 (jednosmjerna cesta vodi prema vršnoj zoni, a povratak prema Zagrebu također je jednosmjernan, dok je na vrhu i prema Zagorju dvosmjerna cesta – Ž 2219). Postoje brojne makadamske i šumske ceste koje služe za interventna vozila i vozila s dozvolom, te više od 70 planinarskih staza namijenjenih posjetiteljima.

Godine 2022. puštena je u rad nova Sljemenska žičara, a očekivanja su bila da će se broj automobila u Parku smanjiti, što se, nažalost, nije dogodilo. Razlog je vjerojatno visoka cijena karte, što potvrđuje istraživanje provedeno 2023. godine.

Redovna autobusna linija, kao dio javnog gradskog prijevoza, od Mihaljevca do hotela Tomislavov dom i Hunjke i dalje je aktivna.

Još jedan velik izazov je nedovoljan broj parkirališnih mjesta u vršnoj zoni Parka i na ulaznom području. Problem je osobito izražen vikendom i tijekom skijaške sezone kada su iste površine preopterećene automobilima.

Posjetiteljski centar Medvedgrad dostupan je sa svih pravaca koji povezuju tri županije (Grad Zagreb, Zagrebačku županiju i Krapinsko-zagorsku županiju), pa se može doći iz smjera Grada Zagreba lokalnom cestom iz Lukšića (Šestine) ili županijskom cestom na ulazu Bliznec (ŽC 1049) te iz Krapinsko-zagorske županije preko ulaza Pila (ŽC 2219). Ipak, iako dobro povezan, cestovni pristup Medvedgradu nije adekvatan za autobuse s organiziranim grupama.

Špilja Veternica, jedno od tri najposjećenija lokaliteta u Parku, također ima lošu pristupnu cestu. Djelomično je asfaltirana, a većim dijelom je makadamska cesta koja prolazi kroz privatne šume. Posljednjih godina, zbog obilnih kiša, pristupna cesta je vidljivo oštećena. Međutim, bez obzira na cestu, dolazak do špilje i dalje zahtijeva planinarenje te nije dostupan svima.

Trenutno posjetitelji imaju nekoliko opcija prijevoza:

1. Pješaćenje označenim planinarskim stazama
2. Korištenje javnog prijevoza (autobus i žičara)
3. Korištenje osobnih vozila
4. Korištenje bicikla

Osobe s invaliditetom imaju pristup Šumskoj stazi Bliznec na glavnom ulazu u Park, koja sada čeka obnovu. Staza prati potok Bliznec, duga je 800 metara i nudi sadržaje za slijepce i slabovidne. Staza je interpretirana s 11 panela, dopunjenih postajama križnoga puta. Tradicionalno, svakog Velikog petka, održava se hodočašće Svetog Križa za osobe s invaliditetom, kojem prisustvuje oko 2.000 vjernika. Svaki panel ima svoju ploču – šumsku knjigu na Brailleovu pismu za slijepce i slabovidne.

Staza je potpuno devastirana u oluji Teodor 11. 11. 2013. godine i obnavljana je segmentirano. Godine 2023. izrađena je projektna dokumentacija za njezinu rekonstrukciju. Trenutno se rješava imovinsko-pravni status staze. Nakon toga će se steći uvjeti za prijavu projekta obnove na jedan od dostupnih fondova. Nadamo se da će radovi na obnovi započeti u skoroj budućnosti.

SWOT analiza

SNAGE

- Atraktivna i očuvana prirodna i kulturna baština
- Zaštićeno područje – pozitivna percepcija potencijalnih posjetitelja
- Razvijena mreža pješačkih, planinarskih i poučnih staza– planinarske, alpinističke i poučne staze
- Postojanje aktivnosti na otvorenom – skijaške staze, biciklističke rute, paintball, toplice sjeverno od Parka
- Turističke atrakcije – špilja Veternica, Rudnik Zrinski i Posjetiteljski centar Medvedgrad, Sljeme 360° (OIV toranj)
- Edukativni programi i sadržaji za školarce
- Smještaj i ugostiteljska ponuda (planinarski domovi, ugostiteljski objekti, hoteli)

SLABOSTI

- Još uvijek ne postoji cjeloviti posjetiteljski paket – bez integracije i jedinstvenog pristupa turističkom tržištu (nema zajedničkog portala, aplikacija i gotovo nimalo objedinjene ponude)
- Velik broj dionika uključenih u upravljanje posjetiteljskom infrastrukturom (uslugama i objektima)
- Skupa žičara
- Nedostatak javnog prijevoza sa sjeverne strane Parka
- Nedostatak sadržaja
- Mnoge paralelne ponude koje nastaju na nacionalnoj i regionalnoj razini
- Nedostatak privatnih ulaganja u dodatne sadržaje
- Loše stanje objekata – neriješeni imovinsko-pravni odnosi
- Nedovoljna financijska sredstva za održavanje postojeće infrastrukture i izgradnju dodatnih / novih sadržaja
- Promet – previše automobila vikendom i tijekom skijaške sezone; nedostatak parkirnih mjesta, gužve, buka, onečišćenje, ugrožena sigurnost posjetitelja
- Koncentracija većine sadržaja i posjetitelja u vršnoj zoni
- Vrlo veliko i administrativno složeno područje – tri županije
- Nedostatak lokalne ponude u Parku – obiteljska poljoprivredna gospodarstva (lokalni proizvodi)
- Ograničeno radno vrijeme objekata
- Negativna percepcija gospodarenja šumama na Medvednici
- Napuštene zgrade
- Vandalizam

PRILIKE

- Trend posjećivanja zaštićenih područja (zeleni turizam, zdravstveni turizam, kulturni turizam, aktivni i avanturistički turizam)
- Religijski turizam (Stepinčev put, Marijanski hodočasnički put, Marija Bistrica – marijansko svetište)
- Kreiranje ljetnih i adventskih sadržaja (povezivanje s organizatorima događanja u gradu)
- Umrežavanje s turističkim agencijama – izrada tura i programa koje bi nudile
- Integracija događanja, sadržaja i atrakcija na jedinstvenom dvojezičnom web portalu
- Stavljanje u funkciju postojećih neiskorištenih ili nedovoljno korištenih objekata – Vila Rebar, Brestovac, Dom željezničara
- Neaktivni kamenolomi – mnogo prepreka, ali i mogućnosti
- Integracija sadržaja i usluga članova Foruma kao jedinstvenog proizvoda na tržištu

PRIJETNJE

- Financijska i ekonomska kriza u društvu općenito
- Nedostatak samoodrživosti, ovisnost o državnom proračunu (koji se smanjuje) i drugim izvorima
- Povećani pritisak posjetitelja vikendom, koji dolaze automobilima – buka, onečišćenje, sigurnosni rizici
- Povremeno preopterećenje vršne zone posjetiteljima i posljedično smanjenje kvalitete doživljaja
- Neprimjerene aktivnosti u Parku koje mogu narušiti prirodnu ravnotežu i atraktivnost (npr. off-road: quadovi, motori, bicikli)
- Divlja odlagališta otpada
- Vandalizam
- Previše dionika koji nedovoljno surađuju, čak i na institucionalnim razinama (grad i država); česta preklapanja i nejasnoće oko nadležnosti
- Turističke agencije i touroperatori ne uključuju PPM u svoje programe
- Imovinsko-pravne prepreke – mnoge privatne površine u području Parka značajno otežavaju ili onemogućuju infrastrukturne zahvate
- Gubitak tradicije
- Klimatske promjene (jaki vjetrovi, suše itd.)

STRATEGIJA

Strategija određuje misiju, viziju i ciljeve koji su temelj akcijskog plana za sljedećih pet godina.

Trenutačno stanje

Zaštićena područja imaju značajnu ulogu u hrvatskom turizmu. Dok u većini posjećenijih zaštićenih područja u Hrvatskoj dominiraju strani posjetitelji, na Medvednici su posjetitelji uglavnom domaći – poludnevni i jednodnevni posjetitelji iz triju županija na čijem se području Park administrativno nalazi (prema dosadašnjim rezultatima istraživanja posjetitelja).

Park se nalazi u neposrednoj blizini glavnog grada, a više od milijun ljudi koristi područje za sport i rekreaciju tijekom cijele godine. Prema popisu iz 2011. godine, na prostoru triju županija na kojima se Park nalazi živi 1.240.551 stanovnika.

Broj posjetitelja Grada Zagreba povećava se iz godine u godinu, te bi se, planiranjem i stvaranjem novih sadržaja, oni mogli privući atrakcijama Parka: Centru za posjetitelje Medvedgrad – srednjovjekovnoj utvrdi, špilji Veternici, te vršnoj zoni oko OIV tornja Sljeme s novom atrakcijom Sljeme 360°.

Velik broj dionika upravlja infrastrukturom za posjetitelje, pri čemu je dio objekata u lošem stanju zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa.

Upravljanje posjetiteljima važno je za postizanje okolišne održivosti Parka, odnosno pojedinih staništa, primjerice špilje Veternice. U tijeku je izrada strategije upravljanja posjetiteljima. Postoje razne mogućnosti upravljanja posjetiteljima: zoniranje, naplata ulaznica, ograničavanje posjeta, ograničavanje razvoja određenog područja, planiranje, prostorna i vremenska disperzija posjetitelja, strogi propisi. U strategiji je posebno istaknuto praćenje utjecaja turističkih aktivnosti na prirodu kao važan dio upravljanja posjetiteljima.

Posljednjih godina uspostavljena je analiza vode, snijega i tla u vršnoj zoni Parka, najposjećenijoj infrastrukturnoj zoni.

Sadašnja biciklistička infrastruktura nije zadovoljavajuća svim biciklistima, zbog čega je prisutan pritisak za uređenje bike-parka.

U srpnju 2023. vršnu zonu Parka zahvatilo je olujno nevrijeme koje je uništilo skijašku vučnicu, te dio skijališta neće biti u funkciji sve dok se ne izgradi nova vučnica, nadamo se do kraja 2024. godine.

Načela Europske povelje o održivom turizmu (ECST)

1. Davanje prednosti zaštiti

Temeljni prioritet razvoja i upravljanja održivim turizmom trebala bi biti zaštita prirodne i kulturne baštine te povećanje svijesti, razumijevanja i njezine vrijednosti.

2. Doprinos održivom razvoju

Održivi turizam treba slijediti načela održivog razvoja, što znači uzimanje u obzir svih aspekata okolišnog, društvenog i gospodarskog utjecaja, kratkoročnog i dugoročnog.

3. **Uključivanje svih dionika**

Mogućnost sudjelovanja u donošenju odluka o razvoju i upravljanju održivog turizma treba biti omogućena svima koji su pod njegovim utjecajem, posebno potičući partnersku suradnju.

4. **Učinkovito planiranje održivog turizma**

Razvoj i upravljanje održivim turizmom treba biti vođeno dobro istraženim planom koji utvrđuje dogovorene ciljeve i aktivnosti.

5. **Težnja stalnom unaprjeđivanju**

Razvoj i upravljanje turizmom trebaju kontinuirano unaprjeđivati utjecaje na okoliš, zadovoljstvo posjetitelja, gospodarsku učinkovitost, lokalnu dobrobit i kvalitetu života, što zahtijeva redovito praćenje i izvještavanje o napretku i rezultatima.

Pri izradi Plana upravljanja (2024.–2033.) obvezujemo se slijediti načela ECST-a: očuvanje bioraznolikosti i kulturne baštine, unapređenje svih funkcija Parka u suradnji s dionicima i ključnim akterima, podizanje razine svijesti posjetitelja o važnosti održive uporabe prostora prema načelu „*ne ostavi trag*“ za sve aktivnosti koje ćemo provoditi.

Misija

Zaštita kulturnih i prirodnih vrijednosti poticanjem kvalitetnog održivog turizma, njegovanjem partnerstava i podržavanjem lokalnog načina života, podizanjem svijesti o potrebi održivosti i poticanjem suradnje, te podizanjem svijesti posjetitelja o važnosti ekosustavnih usluga i održivog korištenja prostora.

Vizija

Održivi turizam u zaštićenim područjima pruža kvalitetan doživljaj, štiti prirodne i kulturne vrijednosti, podržava lokalne običaje, čuva tradiciju i ekonomski je održiv.

Strateški ciljevi

1. Očuvanje prirodnog integriteta, obilježja krajobraza i pojedinih sastavnica prirodne i kulturne baštine, posebno vrsta i staništa Natura 2000 te njihovo praćenje
2. Unaprijediti primarnu funkciju PP Medvednice: ekološku, rekreacijsku i edukativnu
3. Povećati ukupnu kvalitetu usluga i sadržaja za posjetitelje
4. Povećati suradnju s dionicima Parka, lokalnim stanovništvom i privatnim sektorom

Uloga Javne ustanove Park prirode Medvednica

Primarna uloga Javne ustanove je očuvanje prirodne i kulturne baštine Parka te njegove biološke, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti, kao i sustavno prikupljanje i interpretiranje informacija o Parku, naglašavajući njegove posebne vrijednosti te educirajući sadašnje i buduće generacije.

Javna ustanova treba biti uključena u razvoj održivog turizma u Parku, podržavati turističke projekte i inicijative kroz aktivnu suradnju s turističkim sektorom te kroz marketinške aktivnosti i promociju zajedničkih programa.

Suradnja i podrška turističkih institucija, posebno turističkih zajednica, iznimno je važna jer one provode većinu učinkovitog marketinga destinacija te obavljaju funkcije upravljanja turizmom u svojim područjima djelovanja, uključujući istraživanja, razvoj turističkih proizvoda, informiranje i edukaciju turističkih djelatnika. Turističke zajednice također imaju svakodnevnu izravnu komunikaciju s brojnim turističkim agencijama u zemlji i inozemstvu, zbog čega je iznimno važno uspostaviti i održavati kvalitetnu suradnju.

Iako je već uspostavljena dobra suradnja s nekim okolnim turističkim zajednicama, još uvijek postoji značajan prostor za poboljšanje dosadašnje prakse – na dobrobit posjetitelja, lokalnih poduzetnika, Javne ustanove i Parka u cjelini.

Aksijski plan (aktivnosti, odgovorni partneri, troškovi)

Cilj 1	Zaštita prirodnih i kulturnih vrijednosti
Ključne aktivnosti ECST	1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 4.2
Aktivnost	1.1 Obnoviti i/ili izgraditi infrastrukturu Rudnika Zrinski i okolnog područja
Opis aktivnosti	Rekonstrukcija i izgradnja infrastrukture (nova oplata zidova, ograde, zamjena istrunulih konstrukcijskih dijelova, rasvjeta, audio sustav itd.), dobivanje uporabne dozvole
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	Vanjski izvođači, FZOEU, RGN
Razdoblje	2024
Pokazatelji rezultata	Rekonstruirana i/ili izgrađena infrastruktura, dobivena uporabna dozvola
Trošak	66.362 EUR
Izvori financiranja	FZOEU

Cilj 1	Zaštita prirodnih i kulturnih vrijednosti
Ključne aktivnosti ECST	1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 4.2
Aktivnost	1.2 Kontinuirano održavati infrastrukturu u objektima kojima upravlja JU PPM (Rudnik Zrinski i okolno područje, Veternica, CPM, Bliznec)
Opis aktivnosti	Čišćenje i uređenje okoliša objekata JU PPM, održavanje infrastrukture
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	RGN, vanjski stručnjaci
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Najmanje 3 košnje godišnje; provedena najmanje 1 akcija čišćenja i uređenja; izvještaj o provedenom ispitivanju kvalitete zraka; kontinuirano praćenje stabilnosti podgrade na križanju hodnika Rudnika Zrinski
Trošak	145.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 1	Zaštita prirodnih i kulturnih vrijednosti
Ključne aktivnosti ECST	1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 4.2
Aktivnost	1.3 Izraditi projektnu dokumentacije za projekt Šumske staze Bliznec (Bliznec Šumska staza, Info centar Bliznec, potok Bliznec) i provedba projekta
Opis aktivnosti	Nova projektna dokumentacija, novi parking Bliznec, rekonstrukcija potoka, izgradnja nove šumske staze
Uloga JU PPM	Provedba

Partneri	Vanjski stručnjaci
Razdoblje	2024. – 2025.
Pokazatelji rezultata	Pripremljena projektna dokumentacija, prijava na natječaj EU fonda za sufinanciranje; obnovljena Šumska staza Bliznec, uređen parking, rekonstruiran potok
Trošak	40.000 EUR
Izvori financiranja	FZOEU, vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 1	Zaštita prirodnih i kulturnih vrijednosti
Ključne aktivnosti ECST	1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1
Aktivnost	1.4 Izraditi dokumentaciju za izgradnju Medvedgradske šetnice s pripadajućim elementima
Opis aktivnosti	Izrada nove projektne dokumentacije za izgradnju Medvedgradske šetnice s pripadajućim elementima (nova solarna elektrana na istočnom i zapadnom krovu Palače na Medvedgradu).
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	Vanjski stručnjaci
Razdoblje	2024. – 2025.
Pokazatelji rezultata	Pripremljena projektna dokumentacija, prijava na natječaj EU fonda za sufinanciranje, izgrađena Medvedgradska šetnica s pripadajućim elementima: nova solarna elektrana na istočnom i zapadnom krovu Palače na Medvedgradu
Trošak	33.000 EUR
Izvori financiranja	FZOEU, vlastiti prihodi, državni proračun, EU projekti

Cilj 1	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	1.2, 1.3
Aktivnost	2.1 Pratiti prometno opterećenje u području PU 5000 s naglaskom na Vršnu zonu
Opis aktivnosti	Praćenje prometnog opterećenja u području PU 5000, s naglaskom na Vršnu zonu, pomoću brojača vozila, ljudi i bicikala na području Parka.
Uloga JU PPM	Nadzor
Partneri	ZET
Razdoblje	2024. – 2028.
Pokazatelji rezultata	Broj izbrojenih vozila, uspostavljena baza podataka vezana uz posjete, broj posjetitelja prevezenih žičarom
Trošak	750 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	1.1
Aktivnost	2.2 Pratiti stanje trase žičare (košnja, erozija, otpad, sigurnost posjetitelja)
Opis aktivnosti	Praćenje stanja trase žičare – je li pokošena, ima li erozije, otpada, je li sigurna za korištenje.
Uloga JU PPM	Nadzor
Partneri	HŠ, ZET
Razdoblje	2024. – 2028.
Pokazatelji rezultata	Izvješće o stanju trase žičare
Trošak	500 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	1.1
Aktivnost	2.3 Uvesti digitalne tehnologije radi smanjenja ugljičnog otiska
Opis aktivnosti	Ugradnja kamera, rampi, prepreka i mjernih stanica kako bi se smanjio ugljični otisak.
Uloga JU PPM	Suradnja
Partneri	HŠ, ZET, Grad Zagreb
Razdoblje	2028.
Pokazatelji rezultata	Broj ugrađenih kamera, rampi, prepreka i mjernih stanica
Trošak	16.666 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	4.4
Aktivnost	2.4 Nastaviti prilagodbu infrastrukture za osobe s invaliditetom
Opis aktivnosti	Održavanje i uvođenje nove infrastrukture prilagođene osobama s invaliditetom
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	ZET, Grad Zagreb, HŠ
Razdoblje	2025. – 2028.

Pokazatelji rezultata	Oprema u funkciji, sadržaji i programi CPM prilagođeni osobama s invaliditetom, postavljeno najmanje 5 sigurnosnih elemenata vezanih uz digitalne tehnologije, Šumska staza Bliznec u funkciji za osobe s invaliditetom, upravna zgrada JU PPM prilagođena osobama s invaliditetom
Trošak	22.222 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	4.1, 4.4
Aktivnost	2.5 Uvesti online kupnje ulaznica u CPM-u
Opis aktivnosti	Omogućiti online kupnju ulaznica kako bi se rasteretila blagajna i omogućila kupnja ulaznica unaprijed
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	Vanjski stručnjaci
Razdoblje	2025.
Pokazatelji rezultata	Broj kupljenih ulaznica
Trošak	40.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	1.3
Aktivnost	2.6 Pratiti broj posjetitelja i provođenje aktivnih mjera upravljanja posjetiteljima
Opis aktivnosti	Praćenje broja posjetitelja putem ugrađenih brojača i provođenje anketa među posjetiteljima.
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	ZET, lokalna zajednica, dionici, turističke zajednice
Razdoblje	2024-2028.
Pokazatelji rezultata	Broj posjetitelja na lokacijama s ugrađenim brojačima, godišnje prikupljeni podaci o posjetiteljima koji dolaze žičarom, izrađen anketni upitnik, ispitano najmanje 300 posjetitelja
Trošak	5.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastiti prihodi, državni proračun

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	4.1, 4.3
Aktivnost	2.7 Poticati razvoj mreže biciklističkih staza povezane s okolicom Parka
Opis aktivnosti	Poticanje lokalne zajednice i biciklističkih udruga na razvoj mreže biciklističkih staza povezane s okolicom Parka
Uloga JU PPM	Poticanje
Partneri	Lokalna zajednica, Hrvatski biciklistički savez, turističke zajednice
Razdoblje	2024-2028.
Pokazatelji rezultata	Održano najmanje 10 sastanaka, započeta izgradnja 1 nove biciklističke staze, integrirana barem 1 biciklistička ruta
Trošak	5.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, turističke zajednice

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	4.2
Aktivnost	2.8 Poticati planinare na održavanje staza
Opis aktivnosti	Poticanje planinara putem sastanaka na održavanje staza kako bi svaka staza imala odgovarajuću signalizaciju.
Uloga JU PPM	Poticanje
Partneri	HPS, JLS, Grad Zagreb, HŠ
Razdoblje	2024-2028.
Pokazatelji rezultata	Održano najmanje 10 sastanaka
Trošak	2.500 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, turističke zajednice

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	1.2, 1.3
Aktivnost	2.9 Poticati sportske, rekreacijske i zdravstven aktivnosti
Opis aktivnosti	Poticanje sportskih, rekreacijskih i zdravstvenih aktivnosti u Parku te njihovo ravnomjerno raspoređivanje na području Parka putem izdavanja koncesijskih odobrenja.
Uloga JU PPM	Poticanje
Partneri	HPS, JLS, Grad Zagreb, turističke zajednice, HSS, Skijalište Sljeme, turističke agencije
Razdoblje	2024-2028.

Pokazatelji rezultata	Održano najmanje 8 događaja, izdano najmanje 8 koncesijskih odobrenja
Trošak	1.500 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, turističke zajednice

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	5.4
Aktivnost	2.10 Nadograditi i unaprijediti ponude sadržaja/programa na postojećim i novim lokacijama
Opis aktivnosti	Nadogradnja i unapređenje ponude sadržaja i programa na postojećim i novim lokacijama u suradnji s obrazovnim ustanovama
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	JLS, turističke zajednice, obrazovne ustanove
Razdoblje	2026-2028.
Pokazatelji rezultata	Razvijen najmanje 1 novi program, unaprijeđen najmanje 1 postojeći program
Trošak	9.500 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, turističke zajednice

Cilj 2	Upravljanje posjetiteljima
Ključne aktivnosti ECST	6.2, 6.3
Aktivnost	2.11 Sustavno razvijati suradnju s Gradom Zagrebom, nositeljem razvojnih projekata (Urbana aglomeracija, Plan razvoja Grada Zagreba i dr.)
Opis aktivnosti	Izrada studija za poboljšanje prometnih rješenja te uređenje parkirališta izvan zaštićenog područja.
Uloga JU PPM	Suradnja
Partneri	Grad Zagreb, znanstvena zajednica, dionici
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Održana 4 sastanka, realiziran jedan projekt
Trošak	250.000 EUR
Izvori financiranja	Grad Zagreb

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	6.2, 7.1, 7.2
Aktivnost	3.1 Potaknuti očuvanje, održivo korištenje i upravljanje u svrhu očuvanja tradicionalne poljoprivredne proizvodnje

Opis aktivnosti	Kroz brendiranje osigurati opstojnost malih tradicionalnih poljoprivrednih gospodarstava
Uloga JU PPM	Nadzor
Partneri	Ministarstvo poljoprivrede, APPRRR, DGU, OPG, obrti, vlasnici zemljišta
Razdoblje	2026.-2028.
Pokazatelji rezultata	Održano najmanje 3 sastanka; dodijeljeno najmanje 10 logotipa i slogana OPG-ovima za očuvanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje
Trošak	6.333 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	5.1, 5.4
Aktivnost	3.2 Kontinuirano podizati javnu svijest o vrijednostima područja i povećanje prepoznatljivosti Parka kroz lokalitete posebne važnosti za PPM
Opis aktivnosti	Kroz edukaciju posjetitelja na lokacijama Parka (Medvedgrad, Zrinski rudnik, špilja Veternica) povećati svijest o važnosti Parka. Povezivanje s turističkim agencijama i objektima od značaja kako bi se produžio boravak turista u Parku prirode Medvednica
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	Turistička zajednica, vanjski stručnjaci, mediji
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Broj evidentiranih posjetitelja na lokacijama posebne važnosti (CPM, RZ, ŠV)
Trošak	10.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	
Aktivnost	3.3 Provoditi prezentacijske i interpretativne aktivnosti o prirodnim i kulturnim vrijednostima područja
Opis aktivnosti	Održavanje 2. konferencije "Zeleni dodir Medvednice" (svakih tri godine), predavanja na fakultetima, školama i događanjima
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	MINGOR, Turistička zajednica, JLS, mediji, znanstvene i obrazovne institucije
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Broj sudionika u edukacijama; fotodokumentacija s održanih edukacija
Trošak	25.000 EUR

Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije
---------------------	---

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	5.1, 5.2, 5.4
Aktivnost	3.4 Kontinuirano obilježavati važne datume zaštite prirodne i kulturne baštine
Opis aktivnosti	Prikladno obilježavanje važnih datuma za zaštitu prirodne i kulturne baštine organizacijom događaja ili objavom u medijima
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	Turistička zajednica, JLS, mediji, znanstvene i obrazovne institucije, NVO, MINGOR, JU
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Obilježena najmanje 3 važna datuma
Trošak	30.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	5.1, 5.2, 5.4
Aktivnost	3.5 Uspostaviti lokalnu mrežu suradnika za provedbu edukativnih programa
Opis aktivnosti	Uključivanjem dionika proširiti edukativne programe Parka
Uloga JU PPM	Suradnja
Partneri	Vanjski stručnjaci, dionici
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Održano najmanje 10 radionica za provedbu edukativnih programa; u provedbu uključeno najmanje 20 dionika
Trošak	4.444 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	5.1, 5.2, 5.4
Aktivnost	3.6: Educirati posjetitelje i javnost o štetnosti odlaganja otpada u prirodu s ciljem učinkovitog gospodarenja otpadom
Opis aktivnosti	Uključivanjem dionika i posjetitelja organizirati akcije čišćenja i kampanje podizanja svijesti
Uloga JU PPM	Provedba

Partneri	MINGOR, DIRH, dionici, JLS, ZG Holding, komunalna zaštita, mediji
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Najmanje 5 akcija čišćenja godišnje; najmanje 10 kampanja podizanja svijesti provedeno; povećanje pravilnog odlaganja otpada
Trošak	12.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	5.2
Aktivnost	3.7: Pravovremeno informirati posjetitelje o otežanim uvjetima posjete
Opis aktivnosti	Objavljivanje obavijesti na Facebooku, web stranici i drugim komunikacijskim kanalima
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	ZET, HC, Županijske ceste, HŠ, DVD, USO, mediji
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Najmanje 5 obavijesti godišnje dostupno javnosti
Trošak	12.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije

Cilj 3	Komunikacija s dionicima
Ključne aktivnosti ECST	10.1, 10.2, 10.3, 10.4
Aktivnost	3.8 Održavati partnerstvo s EUROPARC Federacijom
Opis aktivnosti	Sastanci, komunikacija, posjet drugom Charter području, sudjelovanje na EUROPARC konferencijama
Uloga JU PPM	Provedba
Partneri	MINGOR, EUROPARC, Forum dionika, JLS, dionici
Razdoblje	2024.-2028.
Pokazatelji rezultata	Broj održanih Forum sastanaka; pripremljena strategija, akcijski plan i ostali traženi dokumenti; provedena recertifikacija
Trošak	10.000 EUR
Izvori financiranja	Vlastita sredstva, državni proračun, donacije

Akcijski plan održivog turizma – Pregled

Tablica 2 Tablični prikaz aktivnosti

Aktivnost	Razdoblje	Odgovornost	Partneri
Cilj 1: Zaštita prirodnih i kulturnih vrijednosti			
1.1 Obnoviti i/ili izgraditi infrastrukturu Rudnika Zrinski i okolnog područja	2024	JU PPM	Vanjski izvođači, FZOEU, RGN
1.2 Kontinuirano održavati infrastrukturu u objektima kojima upravlja JU PPM (Rudnik Zrinski i okolno područje, Veternica, CPM, Bliznec)	2024–2028	JU PPM	RGN, Vanjski stručnjaci
1.3 Izraditi projektnu dokumentaciju i provedba projekta Šumske staze Bliznec (Šumska staza Bliznec, Informacijski centar Bliznec, potok Bliznec)	2024–2025	JU PPM	Vanjski stručnjaci
1.4 Izraditi dokumentaciju i izgraditi šetnicu Medvedgrad s pripadajućim elementima	2024–2025	JU PPM	Vanjski stručnjaci
Cilj 2: Upravljanje posjetiteljima			
2.1 Pratiti prometno opterećenje u području PU 5000, s naglaskom na Vršnu zonu	2024–2028	JU PPM	ZET
2.2 Pratiti stanje trase žičare (košnja, erozija, otpad, sigurnost posjetitelja)	2024–2028	JU PPM	HŠ, ZET
2.3 Uvesti digitalne tehnologije radi smanjenja ugljičnog otiska	2028	JU PPM	HŠ, ZET, Grad Zagreb
2.4 Nastaviti prilagodbu infrastrukture za osobe s invaliditetom	2025–2028	JU PPM	ZET, Grad Zagreb, HŠ
2.5 Uvesti online prodaje ulaznica u CPM	2025	JU PPM	Vanjski stručnjaci
2.6 Pratiti broj posjetitelja i provedba aktivnih mjera upravljanja	2024–2028	JU PPM	ZET, lokalna zajednica, Dionici, turističke zajednice
2.7 Poticati razvoj mreže biciklističkih staza i ruta povezanih s okolicom Parka	2024–2028	JU PPM	Lokalna zajednica, Hrvatski biciklistički savez, turističke zajednice
2.8 Poticati planinare na održavanje staza	2024–2028	HPS	HPS, JLS, Grad Zagreb, HŠ
2.9 Poticati sportske, rekreativne i zdravstvene aktivnosti	2024–2028	JU PPM	HPS, JLS, Grad Zagreb, turističke zajednice, HSS, Skijalište Sljeme, turističke agencije
2.10 Nadograditi i unaprijediti ponudu sadržaja/programa na postojećim i novim lokacijama	2026–2028	JU PPM	JLS, turističke zajednice, obrazovne institucije

2.11 Sustavno razvijati suradnju s Gradom Zagrebom na projektima razvoja (Urbana Aglomeracija, Zagreb Plan itd.)	2024–2028	JU PPM	Grad Zagreb, znanstvena zajednica, dionici
2.12 Održavati signalizaciju za posjetitelje i prateće infrastrukture	2024–2028	JU PPM	JLS, MINGOR, vanjski stručnjaci
Cilj 3: Komunikacija s dionicima			
3.1 Poticati očuvanja, održivog korištenja i upravljanja radi očuvanja tradicionalne poljoprivredne proizvodnje	2026–2028	JU PPM	Ministarstvo poljoprivrede, APPRRR, DGU, OPG, obrtnici, vlasnici zemljišta
3.2 Kontinuirano podizati javnu svijest o vrijednostima područja	2026–2028	JU PPM	Turističke zajednice, vanjski stručnjaci, mediji
3.3 Provesti prezentacijske i interpretacijske aktivnosti prirodnih i kulturnih vrijednosti	2024–2028	JU PPM	MINGOR, turističke zajednice, JLS, mediji, znanstvene i obrazovne institucije
3.4 Kontinuirano obilježavati važne datume zaštite prirodne i kulturne baštine	2024–2028	JU PPM	Turističke zajednice, JLS, mediji, znanstvene i obrazovne institucije, NVO, MINGOR, JU, JLS
3.5 Uspostaviti lokalnu mrežu suradnika za provedbu edukativnih programa	2024–2028	JU PPM	Vanjski stručnjaci, dionici
3.6 Educirati posjetitelje i javnost o štetnosti odlaganja otpada u prirodi radi učinkovitog gospodarenja otpadom	2024–2028	JU PPM	MINGOR, DIRH, dionici, JLS, ZG Holding, komunalna sigurnost, mediji
3.7 Pravovremeno informirati posjetitelje o otežanim uvjetima za posjet	2024–2028	JU PPM	ZET, HC, Županijske ceste, HŠ, DVD, USO, mediji
3.8 Održavati partnerstvo s EUROPARC federacijom	2024–2028	JU PPM	MINGOR, EUROPARC, Forum dionika, JLS, dionici

Literatura

- Analiza pritisaka i prijetnji u Parku prirode Medvednica, HAOP: Izgradnja GIS sustava kao potpora definiranju pritisaka i prijetnji na prirodne vrijednosti, AZO, 2014.
- Marković, S.: Hrvatske mineralne sirovine, Zagreb, 2002.
- Park prirode Medvednica, stručna podloga zaštite prirode za prostorni plan posebnih obilježja PPM, Državni zavod za zaštitu prirode (DZZP), Zagreb, 2012.
- Plan upravljanja Parkom prirode Medvednica i pridruženim zaštićenim područjima te područjem ekološke mreže (PU 5000), 2024.-2033.
- Pravilnik o zaštiti i očuvanju parka prirode »Medvednica«, Narodne novine 17/21
- Studija upravljanja posjetiteljima Parka prirode Medvednica, Zagreb 2020.
- Prostorni plan Parka prirode Medvednica, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, 2014.
- Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine, Narodne novine 72/17
- Studija zaštite kulturnih dobara, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb, 2003.
- Uredba o osnivanju Javne ustanove Park prirode Medvednica, Narodne novine 118/98
- Zakon o proglašenju Parka prirode Medvednica, Narodne novine 24/81
- Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine 80/13, 15/18, 14/19, 127/19, 155/23